

ACADEMIA ROMÂNĂ

**BULETINUL
INSTITUTULUI DE FILOLOGIE ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”**

Anul XII, nr. 1

IAȘI

ianuarie–martie 2011

CUPRINDE:

- Activitatea departamentelor
- Granturi, proiecte, burse
- Studii, articole, recenzii
- Cărți, ediții
- Traduceri
- Prezentări și lansări de carte
- Comunicări științifice
- Distincții, premii
- *Varia*

PROIECTE DE CERCETARE

În trimestrul întâi al anului 2011:

➤ **Departamentul de lexicologie–lexicografie** a continuat activitatea de documentare din cadrul proiectului prioritar *Dicționarul limbii române (DLR)*. *Serie nouă, Litera C*, prin fișarea textelor manuscrise sau tipărite cu alfabet chirilic și a textelor tipărite cu alfabet de tranziție, precum și a volumelor din literatura contemporană care nu au putut fi scanate în cadrul proiectului *eDTLR – Dicționarul tezaur al limbii române în format electronic*; fișele rezultate au fost introduse într-o bază de date, structurată după criteriile lexicografice, utilizabilă în redactarea în format electronic (XML) a viitoarelor volume ale **DLR**. Până în prezent, au fost fișate în format word peste 60 de volume, acestora adăugându-li-se peste 100 de volume în curs de fișare ori fișate după metoda tradițională (ce

urmează să fie culese în word). De asemenea, în urma colaborării cu cercetători doctoranzi ai Școlii doctorale a Facultății de Litere de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, fișierul electronic al DLR s-a îmbogățit cu cca 13 000 de citate excerptate din reviste de specialitate ori din reviste de cultură. Paralel s-a lucrat la actualizarea datelor din **Bibliografia DLR** (Victoria Zăstroiu).

➤ La **Departamentul de dialectologie** s-a continuat redactarea și revizia hărților și a textelor de tip material necartografiat din volumul al IV-lea din **NALR. Moldova și Bucovina**: au fost introduse în baza de date redactările reprezentând 11 hărți analitice (răspunsurile la întrebările cu numerele 1457, 1458, 1462, 1465–1468, 1470, 1472, 1473 și 1479 din Chestionarul NALR); au fost redactate 5 hărți analitice (cuprinzând răspunsurile la întrebările cu nr. 1489, 1505, 1506, 1508, 1509, pentru care s-a făcut și revizia parțială) și 8 hărți interpretative (din secțiunea cuprinzând întrebările 1457–1479 din Chestionarul NALR); s-a efectuat revizia finală a 11 hărți analitice și a 8 hărți interpretative, după cum urmează: *1457, 1458, 1462, 1465, 1466, 1467, 1468, 1470, 1472, 1473, 1479* (prin italice a fost marcat numărul întrebărilor pentru care s-au redactat hărți interpretative, cu aspecte fonetice, morfologice și lexico-semantice selectate din hărțile analitice); s-a efectuat refacerea după revizia întâi și s-au introdus corelațiile cu lucrările de profil și răspunsurile din anchetele la huțuli pentru două texte de tip material necartografiat (1362, 1364); s-a realizat revizia întâi pentru 11 texte de tip material necartografiat din două secțiuni ale volumului, după cum urmează: a) răspunsurile la întrebările cu nr. 1314, 1315, 1317, 1365, 1366, 1369; b) 1343, 1357, 1358, 1359, 1360.

➤ Membrii **Departamentului de toponimie** au decis restructurarea proiectului *Micului dicționar toponimic al României. Moldova*, abundența și varietatea materialului impunând segmentarea lucrării în două volume: I. *Toponime personale* și II. *Toponime descriptive*. Pentru primul volum, care urmează să fie încheiat în anul 2011, s-au redactat cca 130 p., care au fost și revizuite sub aspect lexicografic. Redactările nu sunt definitive, urmând a fi îmbogățite cu material nou, excerptat din documente, hărți, lucrări de licență și caiete de anchetă indirectă. Activitatea de completare a fișierului se desfășoară

paralel cu aceea de redactare, ambele fiind normate și verificate săptămânal. Colectivul angajat este format din patru redactori (Daniela Butnaru, Vlad Cojocaru, Dinu Moscal, Ana Maria Prisacaru) și un revizor coordonator (Dragoș Moldovanu).

➤ La **Departamentul de istorie literară**, în cadrul colaborării pentru **DGLR – Compendiu**, s-a procedat la rezolvarea unor probleme de informație și bibliografie referitoare la diferite articole de scriitori (completare de date biografice, verificare și actualizare a paragrafelor de **Scrieri** și **Repere bibliografice**, realizarea de concordanțe între diverse articole – scriitori și publicații periodice –, precizarea și verificarea debuturilor ș.a.). Pentru același proiect s-a realizat și revizia completă la alte aproximativ 100 de articole de scriitori și publicații periodice (**Ion Gheorghe, Alexandru Miran, Ion Mureșan, Dinu Nicodin, Marian Popa, Poporanism, Școala ardeleană** ș.a. – Remus Zăstroiu, Florin Faifer, Ofelia Ichim, Nicoleta Borcea). O echipă (Gabriela Drăgoi, Stănuța Crețu, Maria Teodorovici, Florin Faifer, Nicoleta Borcea, Șerban Axinte) a verificat și completat cu extrase noi lotul de citate reprezentative pentru întregul compendiu. S-au redactat și forme noi de articole („**Literatura și Arta**”, „**Limba română**”, ambele din Chișinău – Remus Zăstroiu), s-au făcut cercetări la Arhivele Naționale – Filiala Iași, pentru precizarea unor date (Remus Zăstroiu, Nicoleta Borcea) și se continuă, de asemenea, lectura de verificare a **DGLR** (volumele **A–B, C–D**) pentru pregătirea ediției a doua (Victor Durnea, Florin Faifer, Dan Mănuță) și actualizarea sau redactarea de noi articole (**Ion Argintescu, Artur Maria Arsene, Apolo Bolohan, Verona Brateș, Virgil Chiriac**, revista manuscrisă „**Cuvântul nostru**” din 1957–1958 – Dan Mănuță; **A.C. Calotescu-Neicu** – Nicoleta Borcea; **Vasile Iancu** – Sebastian Drăgulănescu; **Bogdan Crețu, Antonio Patraș** – Șerban Axinte; **Iulian Costache** – Ofelia Ichim). S-a continuat activitatea la **Baza de date a DGLR** și la **Arhiva DGLR** prin anchete directe și cu chestionare, fiind arhivate răspunsurile și materialul bibliografic primit. S-a început alcătuirea unei baze de date privind viața literară și scriitori români din diaspora.

➤ **Departamentul de etnologie** a continuat sistematizarea și interpretarea documentelor din arhivă, în vederea redactării celor trei

lucrări aflate în plan. *Obiceiuri agrare din Moldova. Tipologie și corpus de texte* (Silvia Ciubotaru), *Obiceiuri de naștere din Moldova. Tipologie și corpus de texte* (Adina Ciubotariu) și *Obiceiuri funebre din Moldova. Tipologie și corpus de texte* (Ion H. Ciubotaru). S-a continuat transpunerea de înregistrări sonore aflate în Arhiva de folclor a Moldovei și Bucovinei, din sistem analogic în sistem digital.

GRANTURI, PROIECTE, BURSE

- ♦ CS dr. Șerban Axinte a semnat, la data de 24 ianuarie 2011, contractul cu Școala postdoctorală a Academiei Române *Valorificarea identităților culturale în procesele globale*, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 (Contract POSDRU/ 89/1.5/S/59758), și a participat, în 9 februarie, la deschiderea oficială a școlii postdoctorale. La data de 20 martie, a trimis prima raportare referitoare la activitatea pentru realizarea proiectului potdoctoral *Poetici ale romanului european reflectate în critica românească postbelică*.
- ♦ CS III dr. Elena Dănilă, CS III dr. Mioara Dragomir și CS I dr. Gabriela Haja au continuat activitatea de cercetare, în calitate de revizori (colaboratori externi), la proiectul *Monumenta linguae Dacoromanorum – Biblia 1688*, realizat în cadrul Centrului de Studii Biblico-Filologice al Departamentului de Cercetare Interdisciplinară în Domeniul Științelor Umaniste și finanțat din fondurile proprii de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași.
- ♦ CS III dr. Elena Dănilă, CS drd. Ana-Veronica Catană-Spenchiu, CS dr. Marius-Radu Clim și CS drd. Marius Răschip au continuat activitatea de cercetare la proiectul *CLRE. Corpus lexicografic românesc esențial. 100 de dicționare din bibliografia DLR aliniate la nivel de intrare și la nivel de sens* (2010–2013, contract CNCSIS-UEFISCSU, cod TE_246/2010, nr. 55/27.07.2010).
- ♦ CS I dr. Cristina Florescu a continuat colaborarea la proiectul internațional *Dictionnaire Étymologique Roman (DÉRom). Première phase : le noyau panroman* (subvenționat de Agence Nationale de la

Recherche și Deutsche Forschungsgemeinschaft), realizând revizia pentru România de sud-est a articolelor: */batt-e-re/, */dorm-i-re/, */lakt-e/, */laur-u/, */ment-e/, */niv-e/, */part-e/, */sagit-a/ (cf. <http://www.atilf.fr/DERom>).

◆ Prof. univ. dr. Eugen Munteanu coordonează proiectul ***Centrul de Studii Biblice „Monumenta linguae Dacoromanorum”***, proiect interdisciplinar finanțat din fondurile extrabugetare de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2008–2014); expert în cadrul proiectului ***Rețea transnațională de management integrat al cercetării postdoctorale în domeniul Comunicarea științei. Construcție instituțională (școala postdoctorală) și program de burse (CommScie)***, finanțat din fonduri structurale la Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași (director de proiect: conf. dr. Dorin Popa) (POSDRU/89/1.5/S/63663, 2010–2013); expert în cadrul proiectului ***Inovare și dezvoltare în programele doctorale și graduale universitare pentru adaptarea cercetării științifice la nevoile societății cunoașterii***, finanțat din fonduri structurale la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (director de proiect: prof. dr. Gheorghe Iacob) (2009–2011).

◆ CS III dr. Florin Olariu și-a continuat cercetările în cadrul proiectului intitulat ***Practici, reprezentări și comportament (socio)lingvistic în context minoritar. Strategii euristice și perspective metodologice în analiza dimensiunii lingvistice a fenomenului migraționist contemporan***, ca bursier al Școlii postdoctorale intitulate „Societatea cunoașterii – cercetări, dezbateri, perspective”, ID 56815; în cadrul acestui proiect, în perioada 1 februarie 2011 – 1 martie 2011, Florin Olariu a realizat un stagiul de cercetare la Torino.

◆ CS III dr. Florin-Teodor Olariu, CS III dr. Veronica Olariu și asistent de cercetare dr. Marius-Radu Clim au continuat activitatea de cercetare în cadrul proiectului CNCSIS ***Atlasul lingvistic audiovizual al Bucovinei (ALAB). Prima fază*** (TE_244).

STUDII, ARTICOLE, RECENZII

- ♦ Șerban Axinte, *De unde vine tot răul*, în „Observator cultural”, nr. 563, 2011 (exclusiv online); *Realitatea, o ficțiune imposibilă*, în „Cultura”, nr. 11, 2011, p. 19; *Deconstrucția la ea acasă*, în „Convorbiri literare”, nr. 2, 2011, p. 95–96.
- ♦ Daniela Butnaru, *Termeni entopici din comuna Dobârceni (județul Botoșani)*, în vol. *Cultură și comunicare în spațiul unitar european*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2010, p. 297–302.
- ♦ Adina Ciubotariu, *Unitatea riturilor inițiatice în imaginarul românilor de pretutindeni*, în vol. *Românii din afara granițelor țării. Istorie, cultură, spiritualitate*, Iași, Casa Editorială „Demiurg”, 2010, p. 272–277.
- ♦ Amalia Drăgulănescu, *Numai poetul deasupra valurilor* [despre versurile Constanței Buzea], în „Dacia literară”, XXII, nr. 1 (94), ianuarie 2011, p. 116–119; *Sinceritatea reveriei* [despre poemele lui Andrei Patraș], în „Convorbiri literare”, CXLV, martie 2011, nr. 3 (183), p. 95.
- ♦ Sebastian Drăgulănescu, *Criza de creștere a literaturii de azi*, în „Cronica veche”, I (XLVI), nr. 2 (număr jubiliar), martie 2011, p. 10.
- ♦ Stelian Dumistrăcel, *Paremiologia în publicistica eminesciană*, în „Dacia literară”, serie nouă, XII, nr. 94 (1/2011), p. 29–34; *Biografii* [Marius Sala, *101 cuvinte moștenite, împrumutate și create*; Rodica Zafiu, *101 cuvinte argotice*], idem, nr. 95 (2/2011), p. 84–97; un număr de 13 articole cu profil general de prezentare a unor cărți de profil lingvistic, de explicare a unor cuvinte și de cultivare a limbii, la rubrica săptămânală „Lumea cuvântului” din „Ziarul Lumina” (5 ianuarie – 30 martie).
- ♦ Victor Durnea, *Enigmaticul I. Saint Pierre*, în „Cultura” (București), anul V, nr. 7 (312), 24 februarie 2011, p. 14–16; *Românistul petersburghez P. Sârcu – colaborator al revistei „Familia”*, în „Limba română” (Chișinău), anul XX, nr. 1–2, 2011; *Povestea unei ediții Stere. Victor Durnea în dialog cu Călin Ciobotari*, interviu publicat în „Revista română”, XVII, nr. 1 (63), 2011, p. 6–9.

- ◆ Florin Faifer, *Un gazetar din îndepărtate vremuri – Nicolae Gane*, în „Revista română”, XVII, nr. 1 (63), 2011, p. 42–43; *Privind la micul ecran*, în „Cronica veche”, I, nr. 2, 2011, p. 11.
- ◆ Cristina Florescu, *Ordinul și ordinea*, în „Timpul”, nr. 144, p. 6; *Puterea chichiței*, idem, nr. 145, p. 2 (eseuri de cultivare a limbii).
- ◆ Cecilia Maticiuc, *A. Soljenițin și lumile reclusiunii*, în „Acta Iassyensia Comparationis”, nr. 8, 2010 (*Alte lumi/Other worlds/Autres mondes*), p. 253–261.
- ◆ Dan Mănuță, *Eminescu, ziaristica, secera și ciocanul*, (I), în „Convorbiri literare”, CXLIV, nr. 1, ianuarie 2011, p. 69–71; (II), nr. 2, februarie, p. 80–81; *N. Dabija, „Tema pentru acasă”*, în „Feed Back”, anul VII, nr. 11–12, noiembrie–decembrie 2010, p. 20–21; *O restituire necesară*, prefață la *Nicolae Gane. Studiu monografic*, de Geta Moroșan (Iași, Editura Timpul, 2010, p. 7); *Din nou despre fantastic*, prefață la *Prezențe și metamorfoze ale fantasticului în literatura română*, de Marius-Gabriel Iacob (Iași, Editura Universitas XXI, 2011, p. 5–6); *Petru Dumitriu contra Petru Dumitriu*, în „Convorbiri literare”, CXLIV, nr. 3, martie 2011, p. 60–61; mai multe articole despre Grigore Vieru, incluse în volumul *Grigore Vieru. Bibliografie*, ed. 2, Chișinău, Baștina-Radog, 2011, nr. 986, 3239, 3240, 4116 și 4124.
- ◆ Ioana Repciuc, *Elemente de spiritualitate populară la românii din afara granițelor*, în vol. *Românii din afara granițelor țării. Istorie, cultură, spiritualitate*, Iași, Casa Editorială „Demiurg”, 2010, p. 267–271.

CĂRȚI, EDIȚII

- ◆ A. Philippide, *Istoria limbii române*, ediție critică de G. Ivănescu, Carmen-Gabriela Pamfil și Luminița Botoșineanu, Iași, Polirom, 2011, 672 p.
- ◆ C. Stere, *În preajma revoluției*, ediție îngrijită, tabel cronologic, variante, note și comentarii, interviuri, dosar critic, bibliografie de Victor Durnea; studiu introductiv de Eugen Simion; postfață de Mihai Cimpoi; vol. I–II, 1360+1632 p., București, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2010.

- ◆ C. Stere, *Publicistica. I (1893–1905)*, text ales și stabilit, tabel cronologic, note și comentarii de Victor Durnea, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2010 (apărut 2011), 568 p.

TRADUCERI

- ◆ Michael Metzeltin, *Gramatică explicativă a limbilor romanice. Sintaxă și semantică*, text adăugit și definitivat de autor după traducerea în limba română de Dinu Moscal, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2010, 284 p.

PREZENTĂRI ȘI LANSĂRI DE CARTE

- ◆ La 25 martie 2011, în cadrul Simpozionului „Unirea Basarabiei cu România la ceas aniversar”, a fost lansată ediția științifică a cărții: C. Stere, *Publicistica I. 1893–1905*, realizată de Victor Durnea (Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2011). Organizatorii evenimentului au fost Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova și Muzeul memorial „Constantin și Ion Stere”, Bucov.
- ◆ În data de 23 martie 2011, la Universitatea „Petre Andrei” din Iași, Șerban Axinte a prezentat volumul *Lyrical Magna. Eseu despre poezia lui Nichita Stănescu*, de Daniel Cristea-Enache (București, Editura Curtea Veche, 2010).

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

ȘEDINȚELE LUNARE ale Institutului:

- ◆ Ședința din 21 ianuarie 2011:
- ◆ CS I dr. **Gabriela Haja** a susținut prelegerea *Dicționarul limbii române (DLR). Finalizări și începuturi*. [Reproducem în continuare textul integral al comunicării.]

Anul 2010 reprezintă, pentru istoria proiectului academic prioritar **Dicționarul limbii române (DLR)**, unul de referință: finalizarea primei ediții a dicționarului tezaur al limbii române.

După 105 ani de la inițierea acestui proiect, a fost tipărit ultimul volum al noii serii: tomul I, partea a 8-a, **Litera E (es–ezredeș)**, redactat de lexicografii ieșeni. Din 2009, odată cu încheierea redactării volumelor care au completat prima ediție, cele trei institute implicate în realizarea acesteia au fost antrenate într-un nou proiect: actualizarea, potrivit normelor **DLR**, a volumelor seriei vechi, coordonată de Sextil Pușcariu. Departamentului de lexicologie–lexicografie de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” i s-a repartizat **Litera C**.

La alcătuirea primei ediții a **Dicționarului**, colectivul ieșean a contribuit cu următoarele volume, publicate de Editura Academiei: **Dicționarul limbii române (DLR). Serie nouă**, tomul I, partea a 7-a, **Litera E (e–erzat)**, 2009, 388 p., partea a 8-a, **Litera E (es–ezredeș)**, 2010, 361 p., tomul IV, **Litera L (l–lherzolită)**, 2008, 778 p., tomul V, **Litera L (li–luzulă)**, 2008, 816 p. (finalizat de colectivul de lexicografi de la Institutul de Lingvistică și Istorie literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca), tomul XI, partea 1, **Litera Ș**, 1978, 271 p., tomul XIII, partea 1, **Litera V (v–veni)**, 1997, 326 p., partea a 2-a, **Litera V (venial–vizurină)**, 2003, 426 p., partea a 3-a, **Litera V (vîclă–vuzum). Literele W, X, Y**, 2005, 588 p., reprezentând aproape o treime din totalul paginilor însumate de Seria nouă a **DLR**.

Departamentul (colectivul) în cadrul căruia s-a derulat proiectul a fost înființat în 1961 și a cuprins un număr mic de cercetători raportat la dimensiunea lucrării. Trei generații de lexicografi au participat, în cei cincizeci de ani de activitate, la documentarea, redactarea, revizia și publicarea celor 3 954 de pagini. Aceștia sunt, în ordinea angajării: Despina Ursu, Zamfira Mihail, Corneliu Morariu, Victoria Zăstroiu, Marcela Deutsch, Dragoș Moldovanu, Doina Cobeț, Eugenia Dima, Rodica Cocîrță, Rodica Radu, Mioara Vișoianu, Ioan Oprea, Cristina Florescu, Carmen-Gabriela Pamfil, Luminița Fassel, Eugen Munteanu, Lucia Cifor, Laura Manea, Gabriela Haja, Irina Andone, Mioara Dragomir, Elena Dănilă, Marius-Radu Clim.

Contribuția cercetătorilor ieșeni la realizarea monumentalei lucrări lexicografice a fost apreciată și răsplătită prin Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române, conferit autorilor volumului **Dicționarul limbii române (DLR). Serie nouă. Litera L (l–lherzolită)**, apărut în anul 2008, și prin Diploma „Meritul Academic” acordată, în 2010, întregului colectiv „pentru merite și devotament în realizarea **Dicționarului limbii române**”.

De asemenea, opt dintre cercetătorii Departamentului de lexicologie–lexicografie au fost distinși, la propunerea Președintelui Academiei Române, cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler, „în semn de apreciere deosebită pentru întreaga activitate de cercetare științifică, încununată cu finalizarea *Dicționarului limbii române*, dorind a răsplăti munca și dăruirea celor ce au pregătit acest important instrument de lucru” (Decretul 902/2010).

Paralel cu activitatea din planul de cercetare al Academiei Române, o parte dintre lexicografii ieșeni au participat la proiecte de cercetare finanțate din fonduri extrabugetare, proiecte prin care s-au făcut, la început, studii privind informatizarea *Dicționarului limbii române*, iar mai apoi s-au pus la punct modalități de informatizare a resurselor textuale ale **DLR** ori de valorificare, cu mijloace electronice, a datelor oferite de complexul instrument. Ultimii 3 ani au fost dedicați unui amplu proiect de transpunere a *Dicționarului limbii române* (**DA + DLR**) în format XML, ca o bază de date structurată, cu legături între citatele din dicționar și paginile lucrărilor din care acestea au fost excerptate (**eDTLR**).

Toate aceste proiecte au fost gândite astfel încât, prin realizarea lor, să construim instrumente de lucru informatizate pentru cercetarea lexicografică românească. Rezultatele obținute până în anul 2007 au fost puse la dispoziția specialiștilor interesați de studiul limbii române, contribuind la efortul academic de promovare a acesteia și de conservare a moștenirii noastre culturale.

Dintre proiectele acestea, două au fost dedicate *Dicționarului limbii române*: a. *Dicționarul limbii române (DLR) în format electronic. Studii privind achiziționarea* (2003–2005), finanțat de Ministerul Educației și Cercetării prin CNCSIS, cod 1815, coordonat de dr. Cristina Florescu, în calitate de director, și de dr. Gabriela Haja, în calitate de *manager assistant*; b. *DLRI. Bază lexicală informatizată. Derivate* (2007–2008), finanțat de Ministerul Educației și Cercetării prin CNCSIS, cod 667, director: dr. Cristina Florescu; c. un al treilea proiect a avut ca obiectiv studierea modalităților de prelucrare a resurselor textuale ale **DLR** și de editare în format electronic, în vederea informatizării mijloacelor de redactare a **DLR: Resurse lingvistice în format electronic: Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688. Regum I, Regum II – ediție critică și corpus adnotat** (2006–2007), finanțat de Ministerul Educației și Cercetării prin CNCSIS, cod 1454, director dr. Gabriela Haja.

Cel mai important proiect în care institutul nostru a participat ca partener a fost **eDTLR. Dicționarul tezaur al limbii române în format electronic**

(2007–2010), finanțat de Ministerul Educației și Cercetării prin CNMP, cod 91_013, coordonat de Facultatea de Informatică, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”; director: dr. Dan Cristea. La acest proiect complex au colaborat următorii parteneri: Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Academia Română, București, responsabil de proiect: acad. Marius Sala; Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, Academia Română, Iași, responsabil de proiect: dr. Gabriela Haja; Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Academia Română, Cluj-Napoca, responsabil de proiect: dr. Rodica Marian; Institutul de Cercetări pentru Inteligență Artificială, Academia Română, București, responsabil de proiect: acad. Dan Tufiș; Institutul de Informatică Teoretică, Academia Română, Iași, responsabil de proiect: acad. Horia Neculai Teodorescu; Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, responsabil de proiect: dr. Eugen Munteanu.

Obiectivele proiectului **eDTLR** au fost ambițioase: 1) achiziționarea în format electronic a volumelor tipărite ale *Dicționarului limbii române (DA + DLR)*; 2) achiziționarea surselor bibliografice ale **DLR**, cuprinzând peste 3000 de volume, ce însumează aproximativ un milion de pagini, în formă scanată și convertită în text; 3) realizarea legăturilor dintre paginile dicționarului și sursele textuale din care s-au excerptat exemple. Dintre aceste obiective, au putut fi realizate integral primul și al treilea. Achiziționarea, prin scanare, a textelor din bibliografia **DLR** a fost condiționată de reglementările legii *copyright*-ului. De aceea, din totalul lucrărilor au fost scanate, convertite în text (fără a fi corectat rezultatul recunoașterii optice a caracterelor tipografice) și stocate pe serverul **eDTLR**, mai mult de jumătate, mai precis 62 de procente. Dintre acestea, 85% au fost scanate cu sprijinul departamentului nostru (au fost puse la dispoziție cărți din biblioteca dicționarului ori din bibliotecile personale ale cercetătorilor, a fost monitorizată întreaga operație). Trebuie amintit faptul că serviciul de scanare a fost dus la capăt prin bunăvoința firmei S.C. PIM S.R.L., la un preț simbolic, înțeleasă fiind importanța proiectului și implicațiile sale culturale. În afara planificării inițiale, a fost elaborat și un program de extragere automată a citatelor din sursele scanate.

Prin finalizarea formatului electronic al *Dicționarului limbii române* cercetarea lexicografică românească de tip academic are un bun punct de pornire în remodelarea metodologiei cercetării, în sensul că tehnica lexicografică poate fi slujită de tehnica informatică, astfel încât operațiile de documentare și de fișare să fie ameliorate. Rezultatele obținute în

proiectul **eDTLR** pot fi deja folosite la mai multe niveluri și în mai multe domenii, precum: învățământ și promovarea limbii române prin oferirea accesului la formatul electronic al tezaurului limbii române pentru publicul larg; lexicografie – ca instrument pentru actualizarea **DA** și actualizarea periodică a întregului dicționar; lingvistică computațională – avem la dispoziție un mare corpus de citate, structurate semantic, util în cercetările de dezambiguizare semantică, sunt posibile legături cu tezaure lingvistice gen WordNet și alinierea cu dicționarul de structuri de subcategorizare etc.

S-au creat așadar premisele unor noi proiecte de cercetare, unele deja în desfășurare, precum **CLRE. Corpus lexicografic românesc esențial. 100 de dicționare din bibliografia DLR aliniate la nivel de intrare și la nivel de sens** (2010–2013), proiect de tip TE, finanțat de Ministerul Educației și Cercetării prin CNCSIS, director CS III dr. Elena Dănilă.

Foarte important este faptul că experiența din acest proiect ne permite să gândim la un alt nivel operația de scriere și de redactare a **Dicționarului limbii române**. După ce am experimentat efortul de transformare a dicționarului din carte tipărită ori din document word în bază de date structurată, este firesc să abordăm metodologia lexicografică folosită deja de culturi mai avansate, care au gândit scrierea dicționarelor direct într-un format adecvat programelor computaționale. De aceea, am propus ca, în cursul anului 2011, să inițiem, în planul de cercetare al departamentului, un proiect de colaborare cu specialiști de la Facultatea de Informatică a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, pentru a construi, împreună, o interfață de scriere în format XML a **Dicționarului limbii române**. Acesta va permite editarea ulterioară a textului dicționarului fie electronic, ca bază de date structurată, fie în forma tradițională tipărită.

Desigur, sunt necesare o serie de operații preliminare scrierii în format electronic a dicționarului; notăm câteva dintre acestea: clasificarea și adnotarea **Bibliografiei** după criterii diacronice, diastratice, diatopice, diafazice, ceea ce ar determina optimizarea fișării automate; selectarea citatelor relevante semantic, dintr-un număr uneori foarte mare de atestări extrase automat; definirea unor scheme semantice ale articolelor **DLR**, pentru diversele categorii lexicale; testarea unor modele de interfață de scriere în format structurat XML.

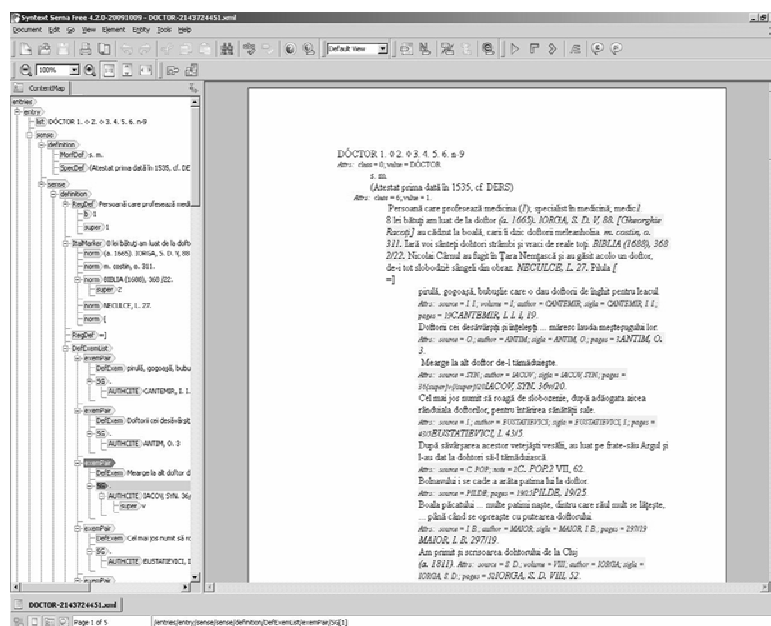
Am propus următorul model de interfață, desigur, provizoriu și ameliorabil:

ACCES LA
DICȚIONARELE ÎN
CARE ESTE LUCRAT
CUVÂNTUL-TITLU

Interfață de editare/scriere în format XML a unui articol DLR

ACCES LA
DEPOZITUL DE
FIȘE DLR ȘI LA
FEREASTRA DE
GRUPARE A
FIȘELOR DUPĂ
CRITERIILE
LEXICOGRAFICE
ALE DLR

ACCES LA
IZVOARELE
TEXTUALE DIN
CARE S-AU
EXCERPTAT
CITATELE

LISTA
ETICHETELOR
eDLR DE
ADNOTARE A
CĂMPURILOR
UNUI ARTICOL

Construirea programelor și a resurselor necesare utilizării unei astfel de interfețe rămâne o chestiune de programare informatică și de adecvare la normele **DLR**, ceea ce impune colaborarea continuă între lexicografi și informaticieni.

Rămâne să verificăm dacă, la finele acestui an, vom putea începe scrierea în format electronic structurat a primului volum al Literei C, Serie nouă, chiar dacă, pentru început, vom folosi o metodologie tranzitorie, în care experiența de până în prezent va fi îmbinată cu noua, pentru noi, metodă de lucru.

♦ CS III dr. **Elena Dănilă** a susținut prelegerea *Corpus lexicografic românesc esențial – instrument pentru continuarea Dicționarului Tezaur al Limbii Române*, în care a prezentat perspectivele de utilizare a rezultatelor obținute prin proiectul **CLRE. Corpus lexicografic românesc esențial. 100 de dicționare din bibliografia DLR alinate la nivel de intrare și, parțial, la nivel de sens** (finanțat de CNCSIS, pentru perioada 2010–2013) în continuarea redactării *Dicționarului limbii române*. Realizarea unei baze de date care să includă 100 de dicționare de bază din Bibliografia **DLR** va reprezenta un instrument de lucru indispensabil pentru lexicografii români și romaniști.

◆ Ședința din 21 februarie 2011:

◆ Prof. dr. doc. **Gavril Istrate** a susținut prelegerea *Limba Bibliei lui Samuil Micu (Biblia de la Blaj, 1795). Fundamentarea ei pe graiurile populare din Transilvania*.

Identificând în limba **Bibliei de la Blaj** continuități cu o serie de aspecte conservatoare din aria dialectală transcarpatină (reperabile în primul rând pe baza hărților atlaselor lingvistice românești), autorul apreciază că vitalitatea și actualitatea acesteia nu se pot explica decât prin fundamentarea ei pe graiurile populare ardelenesti, din care Samuil Micu a preluat în primul rând elemente de natură lexicală, dar și unele trăsături de ordin fonetic (în special fonetisme lexicalizate) și morfologic.

◆ Ședința a avut și o secțiune omagială, dedicată domnului prof. dr. doc. **Gavril Istrate**, cu prilejul împlinirii vârstei de 97 de ani; au vorbit despre personalitatea și opera sărbătoritului prof. dr. **Eugen Munteanu** și prof. dr. **Stelian Dumistrăcel**.

◆ CS II dr. **Luminița Botoșineanu** a prezentat volumul *Limba română literară. Studii și articole*, de Gavril Istrate, ediția a doua revizuită și adăugită, Iași, Tipo Moldova, 2009, 580 p.

◆ Ședința din 23 martie 2011:

◆ Asist. cercet. drd. **Ioana Repciuc** a susținut prelegerea *O abordare etnologică a opoziției semantice stâng-drept*.

Punctul de plecare al temei interdisciplinare discutate a fost interesul antropologiei culturale pentru configurarea unor sisteme de clasificare pornind de la observarea triburilor primitive aflate în atenția lor. În inventarul de opoziții pe baza cărora funcționau aceste societăți exotice apare constant împărțirea funcțională între partea stângă și cea dreaptă a corpului și a mediului înconjurător. Dintr-o simetrie anatomică a fost creată o asimetrie funcțională, așa cum demonstrează numeroase fapte lingvistice, etnologice sau sociologice. Astfel, comunicarea a presupus o redare a traseului parcurs prin diverse opinii generate în lumea specialiștilor care s-au ocupat de această problemă și o grupare a teoriilor respective în trei tipuri de viziuni: cosmocentrică, sociocentrică și antropocentrică.

O atenție specială a fost acordată organizării mișcărilor rituale în funcție de cele două părți ale corpului. Împărțirea în două părți antitetice din

punct de vedere simbolic ar avea la bază orientarea arhaică a ființei umane în funcție de mersul soarelui, conform supraviețuirii unor elemente de cult solar în anumite specii folclorice românești. Opoziția avută în vedere a fost asociată frecvent, conform dualismului arhaic, altor perechi de antinomii, alături de organizarea grupurilor sociale în *cel din față și cel din spate, cel din aval și cel din amonte, cel masculin și cel feminin, cel din est și cel din vest, cel solar și cel lunar*.

Deprecierea mâinii stângi în societatea modernă, incapacitatea, nepriceperea, slăbiciunea care i-au fost atașate nu corespund unei situații definitiv similare la nivelul imaginarului arhaic. Stânga nu aparține profanului aflat în relație absolută de opoziție cu sacrul, simbolizat de partea dreaptă. Folosindu-se de concepțiile despre un sacru benefic și un altul înfricoșător, precum și de personaje rituale asociate stângi într-un cuprinzător context etnologic, autoarea a subliniat forța magică superioară cu care a fost investită această parte a corpului. Teama de capacitatea supranaturală a mâinii stângi a creat premisa ocultării și a demonizării ei, ajungându-se astfel la sistemul de eufemisme care o denumesc în majoritatea limbilor indo-europene, precum și la folosirea ei cu precădere în acte de magie ofensivă.

♦ CS III dr. **Florin Olariu** a prezentat cartea: Franco Pittau, Antonio Ricci, Laura Ildiko Timsa (coord.), *Românii din Italia, între respingere și acceptare*, Roma, Editura Idos, 2010, 192 p., și a vorbit despre stagiul de cercetare-documentare pe care l-a făcut la Torino (1 februarie – 1 martie a.c.), în cadrul proiectului POSDRU *Societatea bazată pe cunoaștere – cercetări, debateri, perspective*, ID 56815.

ALTE COMUNICĂRI

a) în țară

♦ Stelian Dumistrăcel, *Gavril Istrate, profesor și îndrumător*, în cadrul „Prelecțiilor Junimii”, serie nouă (ședința a X-a), la Muzeul Literaturii Române, Iași, 25 februarie 2011.

DISTINCȚII, PREMII

◆ În cadrul „Zilei naționale a culturii” (14 ianuarie 2011), Consiliul Județean Prahova și Fundația „Constantin Stere” au acordat cercetătorului Victor Durnea Diploma de excelență „pentru sprijinirea activităților de reabilitare a memoriei și operei marelui patriot și cărturar Constantin Stere”.

VARIA

◆ Pe data de 10 februarie 2011, Amalia-Florentina Voicu (căs. Drăgulănescu) a susținut teza de doctorat *Ambivalența tiparelor clasice în opera lui Mihai Eminescu*, conducător științific prof. univ. dr. Dan Mănuță. Din comisie au mai făcut parte: CS I dr. Remus Zăstroiu, prof. univ. dr. Constantin Pricop (de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași) și prof. univ. dr. Alexandru Ruja (de la Universitatea de Vest din Timișoara).

◆ Pe 25 martie 2011, Institutul „A. Philippide” a primit vizita domnului Acad. Eugen Simion.

◆ Prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel a fost admis ca membru al Uniunii Scriitorilor din România.

◆ Colegiul de redacție al revistei „Anuar de lingvistică și istorie literară” a lucrat la pregătirea pentru tipar a tomului XLIX–L/2009–2010 (254 p.), predat la Editura Academiei la sfârșitul lunii martie a.c.

Redacția:

**Luminița Botoșineanu, Elena Dănilă, Ofelia Ichim,
Florin-Teodor Olariu**

Responsabil de număr: Luminița BOTOȘINEANU

**INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „A. PHILIPPIDE” • STRADA
CODRESCU, NR. 2 • IAȘI • 700478 • TEL./FAX: 004.0332/106508**

E-MAIL: philippide_secretariat@yahoo.com

WEB: <http://www.philippide.ro/>

ISSN 1582-5019